

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงด้านบริบทสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารของโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวดเร็วและรุนแรง การศึกษายังคงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต มนุษย์และการพัฒนาประเทศให้สามารถดำรงชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ อย่างยั่งยืน (พิณสุตา สิริธรังศรี, 2557, หน้า 6) ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่พระราชทานแก่ผู้สำเร็จการศึกษา ในงานพระราชทานปริญญาบัตร ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อครั้งยังเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2508 ความตอนหนึ่งว่า “ประเทศชาติของเราจะเจริญหรือเสื่อมลงนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ ผลการศึกษาอบรมในวันนี้ จะเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของชาติในวันข้างหน้า...” ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า สภาพความเป็นอยู่ของสังคมใด ๆ เป็นภาพสะท้อนให้เห็นความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสังคมนั้น ๆ ด้วย (นวลจิตต์ เขาวงกิตพิงศ์, 2547, หน้า 1)

ประเทศไทยได้มีการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปี 2542 อย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนปัจจุบัน แต่ยังคงพบปัญหาทางการศึกษาที่สำคัญในหลายประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการพัฒนาให้ประสบผลสำเร็จทั้งเรื่องคุณภาพการศึกษาและสติปัญญาของเด็ก แม้ระดับการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลับลดลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556 ก, หน้า 9) และยังคงประสบกับปัญหาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนและความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะปัญหาหนึ่งได้รับการแก้ไขลุกล่วงแล้ว ก็เกิดปัญหาใหม่ขึ้นมาแทนที่เชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่องไม่รู้จบ เช่น ปัญหาคุณภาพการศึกษาทั้งด้าน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา และโดยเฉพาะด้านการคิดวิเคราะห์ การอ่าน และการเขียนที่เป็นเครื่องมือของการศึกษาหาความรู้ เป็นต้น ที่ไม่ว่าหน่วยงานหรือองค์กรใดจะทำการประเมินก็ยังคงพบว่าต่ำกว่ามาตรฐานและมีแนวโน้มต่ำลงเรื่อย ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 4)

ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของไทยโดยสถาบันวิชาการในระดับชาติและระดับนานาชาติหลายสถาบัน ต่างให้ผลที่บ่งชี้อย่างสอดคล้องกันถึงความตกต่ำของคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการ PISA (Programmed for International Student Assessment) ได้รายงานผลด้านสัมฤทธิ์ผลของการเรียนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ว่านักเรียนไทยได้คะแนนในกลุ่มต่ำต่อเนื่องมาตลอด 10 ปี ประมาณร้อยละ 50 ของนักเรียนทั้งหมดได้คะแนนในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ใช้ได้ทั้งสองวิชา (ทีศนา แชมมณี, 2557, หน้า 5) และจากการจัดลำดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศประจำปี 2556 ของสถาบันนานาชาติ เพื่อพัฒนาการจัดการ (Institute for Management Development: IMD) ระบุว่าความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในภาพรวมอยู่ในอันดับที่ 27 โดยความสามารถด้านการศึกษาอยู่อันดับที่ 51 เมื่อเปรียบเทียบกับทั้งหมด 60 ประเทศ (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, ม.ป.ป., หน้า 17)

วิกฤติคุณภาพการศึกษาไทยยังไม่มีแนวโน้มที่ดีขึ้น เมื่อพิจารณาจากผลการประเมินของหน่วยงานหรือองค์กรภายในประเทศ ดังจะเห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับประเทศ ชั้น ป.6, ม.3 และ ม.6 ปีการศึกษา 2556 โดยชั้น ป.6 มีสาระการเรียนรู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยเกินครึ่งหรือเกินร้อยละ 50 เพียง 2 วิชา คือ สุขศึกษาและพลศึกษา (61.69) และการงานอาชีพและเทคโนโลยี (53.16) ต่ำสุด คือ ภาษาอังกฤษ (33.82) ส่วนวิชาที่เหลือ คือ ภาษาไทย (45.02) คณิตศาสตร์ (41.95) วิทยาศาสตร์ (37.40) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (38.31) และศิลปะ (47.14) ในระดับชั้น ม.3 มีสาระการเรียนรู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยเกินร้อยละ 50 เพียงวิชาเดียว คือ สุขศึกษาและพลศึกษา (58.30) ต่ำสุดคือ คณิตศาสตร์ (25.46) ภาษาไทย (44.25) วิทยาศาสตร์ (37.95) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (39.37) ศิลปะ (43.65) การงานอาชีพและเทคโนโลยี (44.46) และภาษาอังกฤษ (30.35) ส่วนระดับชั้น ม.6 ไม่มีสาระการเรียนรู้ใดที่มีคะแนนเกินร้อยละ 50 โดยคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ (20.48) วิทยาศาสตร์ (30.48) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (33.02) มีเพียงการงานอาชีพและเทคโนโลยี (49.98) และภาษาไทย (49.26) เท่านั้น ที่ได้คะแนนเกือบครึ่ง (เจือจันทร์ จงสถิตอยู่, 2557, หน้า 43)

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่กล่าวมาล้วนเป็นโจทย์ที่ท้าทายเป็นอย่างมากสำหรับการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการผลิตกำลังคน เพื่อการพัฒนาสู่ความสมดุลและยั่งยืน เสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและเพียงพอในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เกิดการพัฒนา โดยเฉพาะการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 และที่สำคัญการพัฒนาคนต้องอยู่บนพื้นฐานของความใฝ่เรียนรู้ มีทักษะที่สำคัญในการประกอบอาชีพ ควบคู่กับการมีสำนึกในศีลธรรมและจริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556 ก, หน้า 10) โรงเรียนในฐานะที่เป็นองค์การที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้การพัฒนาทั้งด้านสติปัญญาและทักษะเพื่อเป็นกำลังของสังคม จึงมีหน้าที่จัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความพึงพอใจต่อคุณภาพของโรงเรียน โรงเรียนจึงจำเป็นต้องหาทางป้องกัน สร้างความเข้มแข็งในโรงเรียน ให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ (พอหทัย ภิรมย์ศรี, 2554, หน้า 2) และมีความจำเป็นอย่างรีบด่วนที่จะต้องเร่งหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะและความสามารถต่าง ๆ ดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อให้เป็นพื้นฐานที่จะเติบโตเป็นคนไทยที่มีความคิดเป็นสากล มีความสามารถในการร่วมมือทำงานและแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้ประเทศไทยสามารถดำรงอยู่ในเวทีนานาชาติได้อย่างรู้เท่าทัน สมศักดิ์ศรี เคียงบ่าเคียงไหล่ ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ได้รับประโยชน์ในสิ่งที่ควรจะได้รับ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบ สันติ ถ้อยทีถ้อยอาศัยและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555 ก, หน้า 8)

การบริหารโรงเรียนในปัจจุบันจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ แนวทางการบริหารจัดการให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเป็นเลิศของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งการจัดการศึกษาของไทยได้มีความพยายามในการส่งเสริมสถานศึกษาให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศมาโดยตลอด ด้วยการยกระดับโรงเรียนให้มีความโดดเด่นและมีความเป็นเลิศในการดำเนินงาน เช่น โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน โครงการโรงเรียนดีประจำตำบล (โรงเรียนดีศรีตำบล) โรงเรียนดีเด่นรางวัลพระราชทาน และโรงเรียนต้นแบบด้านต่าง ๆ เป็นต้น โรงเรียนคุณภาพดังกล่าวมุ่งให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มีความเป็นเลิศและเกิดความเสมอภาคในการให้บริการทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันและได้มาตรฐาน นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ส่งเสริมระบบการบริหารจัดการคุณภาพในรูปแบบโรงเรียน

มาตรฐานสากลซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นระบบที่สามารถพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศได้ โดยให้โรงเรียนพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพ ตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award : TQA) ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่มีต้นแบบมาจากรางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่เรียกว่า The Malcolm Baldrige National Quality Award (MBNQA) ซึ่งได้มีการพัฒนาปรับปรุงมาตลอด เพื่อช่วยให้องค์กรประเมินตนเองภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นผลการดำเนินการตามกลยุทธ์ของ องค์กรตามเกณฑ์ที่ได้พัฒนาไปสู่มุมมองเชิงระบบที่ครอบคลุมและบูรณาการการบริหารจัดการกับผลการดำเนินการโดยรวมขององค์กร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557, หน้า 1-2)

การบริหารจัดการเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐและ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการปฏิบัติราชการ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด (Thinking) หรือการวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Acting) และการประเมินผล (Evaluating) (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2548, หน้า 54) รวมถึงการมีภาวะผู้นำ การจูงใจในการทำงาน การพัฒนาบุคลากร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ งบประมาณ การประกันคุณภาพการศึกษา การสนับสนุนจากชุมชน และอาคารสถานที่ เป็นกระบวนการด้านการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน (ภัคพร บุญเคฉ้า, 2555, หน้า 11) ปัจจัยทางการบริหารมีหลายปัจจัยและมีความสัมพันธ์กับความเป็นเลิศของโรงเรียน (Peter and Waterman, 1982, p. 10) ในการสร้างความเป็นเลิศให้กับองค์กรที่ประสบความสำเร็จในองค์กรด้วยปัจจัยหลายประการ คือ การจัดโครงสร้างองค์การการวางกลยุทธ์ขององค์การ การมีระบบในการดำเนินงานขององค์การ การมีองค์ประกอบในการบริหาร สมาชิกในองค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การมีทักษะความรู้ความสามารถและค่านิยมร่วมกันของในสมาชิกองค์กร จากการศึกษาของ Purkey & Smith (1983), Calman (2010), สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, (2551, หน้า 87) พบว่า ปัจจัยความเป็นเลิศของโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ควรประกอบด้วย การบริหารอย่างมีภาวะผู้นำทางวิชาการ การจัดให้มีหลักสูตรที่ชัดเจน การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและคาดหวังสูง การทำงานตรงตามเวลา การสร้างบรรยากาศที่ดี เป็นระเบียบเรียบร้อย การมีความสำนึกในความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน การส่งเสริมสวัสดิการและความมั่นคงของบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน การมีส่วนร่วมและการได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง (The Malcolm Baldrige National Quality Award :

MBNQA) จากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน หลักเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้มีการปรับปรุงอยู่ตลอด ภายใต้แนวคิดหลักสำคัญของรางวัลเพื่อให้สอดคล้องกับนวัตกรรมทางการบริหารและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงการบริหารเพื่อความเป็นเลิศจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลหรือส่งผลต่อความเป็นเลิศ ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเด่นชัดเป็นรูปธรรม ดังนั้นการมีตัวแบบปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการและความมุ่งหวังในการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของสังคมไทยจึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จำเป็นต้องเร่งรัดพัฒนา ด้านความเป็นเลิศของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของชาติ และส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยจะเป็นต้นแบบและนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนไปสู่ความเป็นเลิศ บรรลุเป้าหมายของการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างยั่งยืนต่อไป

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นตอบคำถามการวิจัยที่สำคัญ ดังนี้

1. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะอย่างไร
2. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ปัจจัยทางการบริหาร ประกอบด้วย ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ปัจจัยกลยุทธ์องค์การ ปัจจัยการจัดการกระบวนการ มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน และปัจจัยการจัดการกระบวนการเรียนรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ความสำคัญของการวิจัย

ความสำคัญของการวิจัย มีดังนี้

1. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทราบซ็อน และสารสนเทศในปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเลิศของโรงเรียน ตลอดจนผู้บริหารในระดับสูงสามารถนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการแสวงหาวิธีการในการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีทิศทาง มีความเป็นไปได้และเหมาะสม

2. นักวิชาการ และนักการศึกษาสามารถนำข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นตัวแบบที่ได้รับการตรวจสอบด้วยกระบวนการทางการวิจัยและมีความเหมาะสม กับความต้องการของสังคมไทยในปัจจุบันไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและ วางแผนเพื่อการดำเนินงานส่งเสริมคุณภาพของโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศต่อไป

กรอบความคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อ ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัย ทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียนสรุปได้ 3 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านความเป็นเลิศของโรงเรียน 2) ปัจจัยทางการบริหารที่ ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน และ 3) องค์ประกอบของแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อความ เป็นเลิศของโรงเรียน ทำให้ได้ข้อสรุปเพื่อเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเบื้องต้น ดังนี้

1. ความเป็นเลิศของโรงเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

1.1 คุณภาพการบริหารจัดการ ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Edmonds (1981) Austin & Reynolds (1990) Sergiovanni (1991) Sammons, Hillman & Mortimore (1995) Scheerens & Bosker (1997) (Glickman, Gordon & Ross-Gordon (2001) State of Victoria (2002) อ่ำรุง จันทวานิช (2547) Morgan (2008) รางวัลความเป็น เลิศของสถานศึกษาในฮ่องกง (2552) โรงเรียนมาตรฐานสากล (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 ก) ชินวรรณ บุญเกียรติ (2553) โรงเรียน พระราชทาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555 ข) โรงเรียนในฝัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555 ค) อัครพงษ์ เทพิน (2556) ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2557) EFQM (2015)

1.2 คุณภาพการเรียนการสอน ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Edmonds (1981) Austin & Reynolds (1990) Sergiovanni (1991) Grisay & Mahlek (1991) Sammons, Hillman & Mortimore (1995) Scheerens & Bosker (1997) Teddlie & Reynolds (2000) Hoy and Miskel (2001) (Glickman, Gordon & Ross-Gordon (2001) State of Victoria (2002) อ่ำรุง จันทวานิช (2547) Morgan (2008) รางวัลความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาในฮ่องกง (2552) โรงเรียนมาตรฐานสากล (สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 ก) ชินวรรณ บุญยเกียรติ (2553) วีรเทพ เนียมหัตถ์ (2553) โรงเรียนพระราชทาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555 ข) โรงเรียนในฝัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555 ค) อัครพงษ์ เทพิน (2556)

1.3 คุณภาพนักเรียน ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Austin & Reynolds (1990) Grisay & Mahlek (1991) Teddlie & Reynolds (2000) อัครุง จันทวานิช (2547) รางวัลความเป็นเลิศของสถานศึกษาในฮ่องกง (2552) โรงเรียนมาตรฐานสากล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 ก) วีรเทพ เนียมหัตถ์ (2553) โรงเรียนพระราชทาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555 ข) โรงเรียนในฝัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555 ค) อัครพงษ์ เทพิน (2556) ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2557) EFQM (2015)

1.4 คุณภาพครูและบุคลากร ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Austin & Reynolds (1990) Sergioanni (1991) Grisay & Mahlek (1991) Scheerens & Bosker (1997) Hoy and Miskel (2001) (Glickman, Gordon & Ross-Gordon (2001) อัครุง จันทวานิช (2547) Morgan (2008) โรงเรียนพระราชทาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555 ข) โรงเรียนในฝัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555 ค) อัครพงษ์ เทพิน (2556) ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2557) EFQM (2015)

2. ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน มี 4 ปัจจัยประกอบด้วย

2.1 ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Purkey & Smith (1983) Calman (2010) Baldrige National Quality Program (2009) รางวัลคุณภาพแห่งยุโรป (2553) ขวัญใจ ตริบุรุษ (2548) ศุภลักษณ์ เศษชะพานิช (2550) ธนิค คุณเมธีกุล (2552) สุนิสา วิทยานุกรณ์ (2552) วันเพ็ญ บุรีสูงเนิน (2552) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552) พัฒนะ สีหามู (2553) อัญญานันต์ ทองสินเกียรติ (2556) ปริ้มเพรา วราพันธุ์พิพิธ (2556) และกมลทิพย์ ใจดี (2556)

2.2 ปัจจัยกลยุทธ์องค์การ ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Peter and Waterman (1982) Baldrige National Quality Program (2009) รางวัลคุณภาพแห่งยุโรป (2553) ศุภลักษณ์ เศษชะพานิช (2550) ธนิค คุณเมธีกุล (2552) สุนิสา วิทยานุกรณ์ (2552) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552) อัญญานันต์ ทองสินเกียรติ (2556) และกมลทิพย์ ใจดี (2556)

2.3 ปัจจัยการจัดการกระบวนการ ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Baldrige National Quality Program (2009) รางวัลคุณภาพแห่งยุโรป (2553) เจตนา เมืองมูล (2551) ธนิท คุณเมธีกุล (2552) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552) ฐานฐานันต์ ทองสินเกียรติ (2556) และกมลทิพย์ ใจดี (2556)

2.4 ปัจจัยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Baldrige National Quality Program (2009) รางวัลคุณภาพแห่งยุโรป (2553) ศุภลักษณ์ เศษณะพานิช (2550) สุนิสา วิทยานุกรณ์ (2552) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552) พัฒนะ สีหามู (2553) ฐานฐานันต์ ทองสินเกียรติ (2556) และพริ้มเพรา วราพันธ์พิพิธ (2556)

3. องค์ประกอบของแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน

3.1 องค์ประกอบของปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ได้แก่

3.1.1 การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ตามแนวคิดและผล การศึกษาของ Hallinger and Murphy (1985) Ubben and Hughes (1987) Weber (1989) Murphy (1990) Krug (1992) Wildy & Dimmock (1993) Joseph Blasé (2004) Irving (2007) ประสิทธิ์ เขียวศรี (2548) และโกศิษฐ์ เพลรินทร์ (2552)

3.1.2 การจัดบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ ตามแนวคิดและผล การศึกษาของ Hallinger and Murphy (1985) Ubben and Hughes (1987) Davis and Thomas (1988) Weber (1989) Heck and Others (1990) Murphy (1990) Krug (1992) Irving (2007) และโกศิษฐ์ เพลรินทร์ (2552)

3.1.3 การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ตามแนวคิดและผล การศึกษาของ Hallinger and Murphy (1985) Ubben and Hughes (1987) Davis and Thomas (1988) Heck and Others (1990) Murphy (1990) Bamberg & Andrews (1990) Krug (1992) Joseph Blase (2004) และ Irving (2007)

3.1.4 การประเมินผลการเรียนการสอน ตามแนวคิดและผลการศึกษา ของ Hallinger and Murphy (1985) Ubben and Hughes (1987) Weber (1989) Murphy (1990) Joseph Blase (2004) Irving (2007) ประสิทธิ์ เขียวศรี (2548) และสิริราณี วสุภัทร (2551)

3.2 องค์ประกอบของปัจจัยกลยุทธ์องค์การ ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่

3.2.1 การกำหนดแผนกลยุทธ์ ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Fred R. David (2007) Wheelen and Hunger (2008) ป๋ณรส มาลากุล ณ อยุธยา (2550) เสริมศักดิ์ นิลวิสัย (2550) ทวีวรรณ อินดา (2552) สุพานี สฤษฏ์วานิช (2553) เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์ และคณะ (2553) วรางคณา ผลประเสริฐ (2554) และพรรณนภา อิงพงษ์พันธ์ (2554)

3.2.2 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ John Thomson (2001) Fred R. David (2007) Wheelen and Hunger (2008) ป๋ณรส มาลากุล ณ อยุธยา (2550) เสริมศักดิ์ นิลวิสัย (2550) สมชาย ภาคภาสน์วิวัฒน์ (2551) ทวีวรรณ อินดา (2552) สุพานี สฤษฏ์วานิช (2553) เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์ และคณะ (2553) วรางคณา ผลประเสริฐ (2554) และพรรณนภา อิงพงษ์พันธ์ (2554)

3.2.3 การติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Fred R. David (2007) Wheelen and Hunger (2008) ป๋ณรส มาลากุล ณ อยุธยา (2550) เสริมศักดิ์ นิลวิสัย (2550) ทวีวรรณ อินดา (2552) สุพานี สฤษฏ์วานิช (2553) เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์ และคณะ (2553) วรางคณา ผลประเสริฐ (2554) และพรรณนภา อิงพงษ์พันธ์ (2554)

3.3 องค์ประกอบการจัดการกระบวนการ ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ได้แก่

3.3.1 การจัดโครงสร้างองค์การ ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Koontz and Weithrich (1998) Bridges and Roquemore (2004) สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549) และบรรเจิด ชุ่มมณีรัตน์ (2552)

3.3.2 การมุ่งเน้นบุคลากร ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Koontz Koontz and Weithrich (1998) Bridges and Roquemore (2004) ชูเกียรติ บุญกะนันท์ (2550) บรรเจิด ชุ่มมณีรัตน์ (2552) บุญยกุล หัตถกิจ (2556) กมลทิพย์ ใจดี (2556) และธนาคารโลก (2555) อ่างถึงใน ไกรยส ภัทราวาท, 2557)

3.3.3 การบริหารการเปลี่ยนแปลง ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Bridges and Roquemore (2004) สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549) ชูเกียรติ บุญกะนันท์

(2550) บรรเจิด อุณหณีรัตน์ (2552) และธนาคารโลก (2555 อ้างถึงใน ไกรยศ ภัทราวาท, 2557)

3.3.4 การสนับสนุนทรัพยากร ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Bridges and Roquemore (2004) บุญยกุล หัตถกิจ (2556) กมลทิพย์ ใจดี (2556) และธนาคารโลก (2555 อ้างถึงใน ไกรยศ ภัทราวาท, 2557)

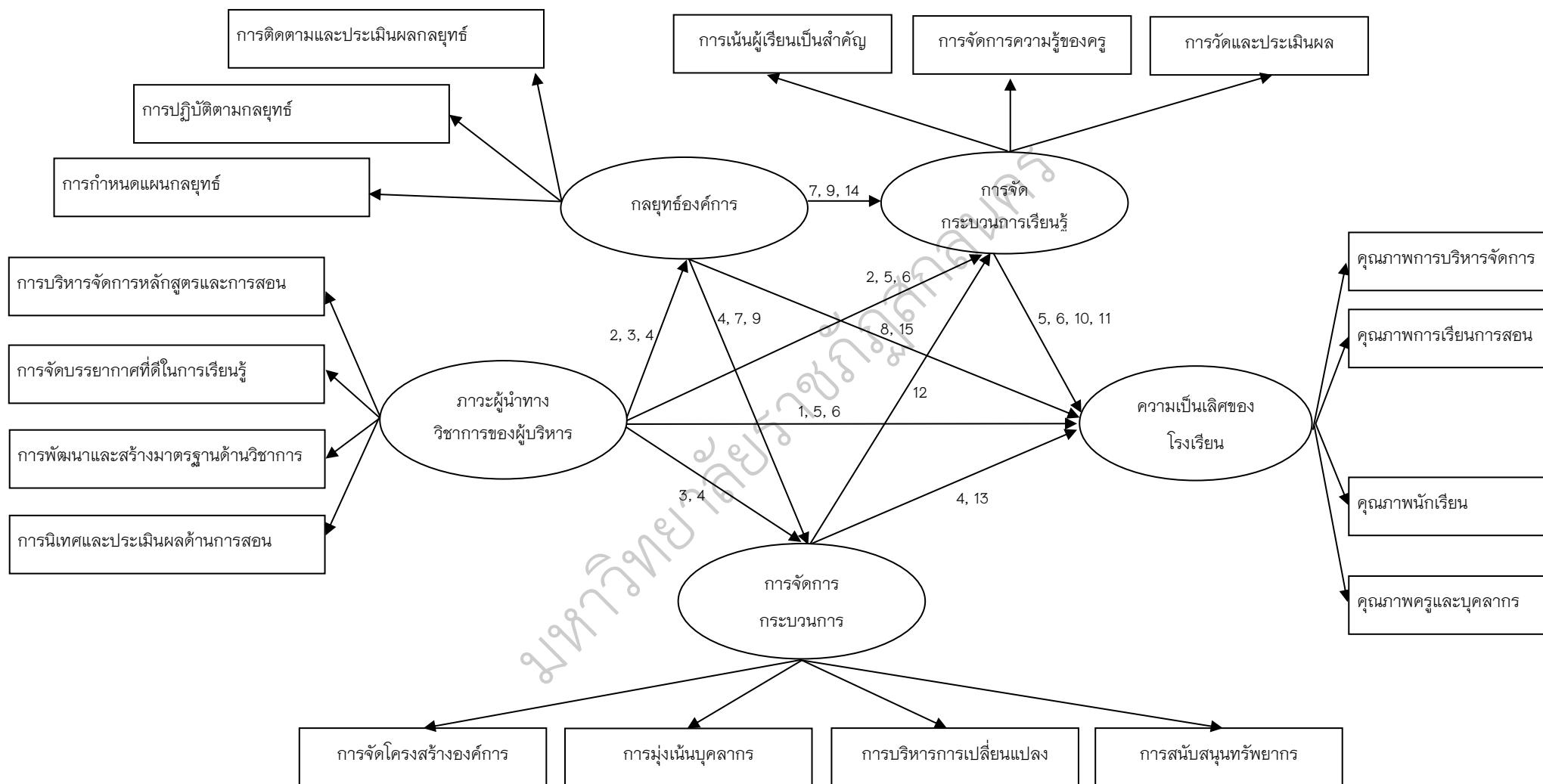
3.4 องค์ประกอบกระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่

3.4.1 การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Sahin (2009) สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2551) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (2552) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553) พัฒนะ สีหามู (2553) สุริยา กลิ่นบานชื่น (2558) ประไพสิน จันทน์หอม (2559)

3.4.2 การจัดการความรู้ของครู ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Sahin (2009) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (2552) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553) และประไพสิน จันทน์หอม (2559)

3.4.3 การวัดและประเมินผล ตามแนวคิดและผลการศึกษาของ Sahin (2009) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (2552) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 ค) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553) สุริยา กลิ่นบานชื่น (2558) และประไพสิน จันทน์หอม (2559)

จากผลการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำเสนอร่างกรอบแนวคิด รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ร่างกรอบความคิดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน
สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หมายเหตุ

1	แทน	ผลการวิจัยของ	Yukl (2002)
2	แทน	ผลการวิจัยของ	Nihal, Nigel, and Robin (2008)
3	แทน	ผลการวิจัยของ	Masood and Hasson (2006)
4	แทน	ผลการวิจัยของ	สมหมาย อัดอนกลอย (2551)
5	แทน	ผลการวิจัยของ	สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2551)
6	แทน	ผลการวิจัยของ	พัฒนะ สีหามู (2553)
7	แทน	ผลการวิจัยของ	Davies and Ellison (1999)
8	แทน	ผลการวิจัยของ	ฉันทกานต์ ทองสินเกียรติ (2556)
9	แทน	ผลการวิจัยของ	สมคิด สร้อยน้ำ (2547)
10	แทน	ผลการวิจัยของ	Silins & Murray-Harvey (1999)
11	แทน	ผลการวิจัยของ	พรณี เหมะสถล (2551)
12	แทน	ผลการวิจัยของ	ศิริภรณ์ ช่วยบำรุง (2557)
13	แทน	ผลการวิจัยของ	เบญจนารถ อมรประสิทธิ์ (2557)
14	แทน	ผลการวิจัยของ	Basham and Lunenburg (1989)
15	แทน	ผลการวิจัยของ	สุนิสา วิทยานุกรณ์ (2552)

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาของ การวิจัยไว้ ดังนี้

1.1 ความเป็นเลิศของโรงเรียน ประกอบด้วย 1) คุณภาพการบริหารจัดการ
2) คุณภาพการเรียนการสอน 3) คุณภาพนักเรียน 4) คุณภาพครูและบุคลากร

1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้าน
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 2) ปัจจัยด้านกลยุทธ์องค์การ 3) ปัจจัยด้านการจัดการ
กระบวนการ และ 4) ปัจจัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 การสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยจัดการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1 กลุ่มเป้าหมาย จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิ สัมภาษณ์เพื่อให้ได้ประเด็นตัวแปรเกี่ยวกับปัจจัยจัดการบริหารและความเป็นเลิศของโรงเรียน จำนวน 7 คน เลือกมาโดยการเจาะจง โดยมีเกณฑ์ดังนี้

2.1.1.1 อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนทางการบริหาร ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือมีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์

2.1.1.2 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 1 คน ได้แก่ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหาร ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโททางการบริหารการศึกษา

2.1.1.3 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหาร ไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา หรือมีวิทยฐานะผู้อำนวยการสถานศึกษาเชี่ยวชาญ

2.1.1.4 ครู จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอน ไม่น้อยกว่า 10 ปี มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท หรือมีวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ

2.1.2 การศึกษาโรงเรียนดีเด่น

เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีผลงานดีเด่นในด้านต่างๆ และโรงเรียนที่มีผลการประเมินภายนอกครอบคลุมในระดับดีมาก จำนวน 3 โรงเรียน โดยเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ขนาดละ 1 โรงเรียน ได้มาโดยการเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครูวิชาการโรงเรียน จำนวน 1 คน และครูผู้สอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 1 คน รวมโรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน

ระยะที่ 2 การตรวจสอบการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2559 จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 11,577 คน ครูผู้สอน จำนวน 119,339 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 130,916 คน

2.3 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีการศึกษา 2559 โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้อัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างกับจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรเป็น 20 ต่อ 1 หน่วยขึ้นไป (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, หน้า 54) การวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนตัวแปรสังเกต 18 ตัว ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ 360 คน แต่เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล จึงเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 510 คน โดยสุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

3.1 ตัวแปรเหตุ จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1.1 ตัวแปรแฝงภายนอก ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 1 ตัวแปร ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ 1) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน 2) การจัดบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ 3) การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ 4) การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน

3.1.2 ตัวแปรแฝงภายใน ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 3 ตัวแปร ได้แก่

3.1.2.1 กลยุทธ์องค์การ วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ 1) การกำหนดแผนกลยุทธ์ 2) การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ 3) การติดตามและประเมินผลกลยุทธ์

3.1.2.2 การจัดการกระบวนการ วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ 1) การจัดโครงสร้างองค์การ 2) การมุ่งเน้นบุคลากร 3) การบริหารการเปลี่ยนแปลง และ 4) การสนับสนุนทรัพยากร

3.1.2.3 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ 1) การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) การจัดการความรู้ของครู และ 3) การวัดและประเมินผล

3.2 ตัวแปรผล ได้แก่ ความเป็นเลิศของโรงเรียน สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ 1) คุณภาพการบริหารจัดการ 2) คุณภาพการเรียนการสอน 3) คุณภาพนักเรียน และ 4) คุณภาพครูและบุคลากร

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

1. ความเป็นเลิศของโรงเรียน หมายถึง ความสำเร็จหรือผลของการปฏิบัติงานที่ยอดเยี่ยม โดยใช้กระบวนการผสมผสานและการเรียนรู้ร่วมกันนำไปสู่คุณภาพ และประสิทธิผลขององค์กรอย่างยั่งยืนเป็นที่พึงพอใจและเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1.1 คุณภาพการบริหารจัดการ หมายถึง ผลจากกระบวนการทำงานอย่างประสานสัมพันธ์กันของคณะบุคคลที่ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะครูและบุคลากร ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการใช้กระบวนการทางการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จนมีผลงานเชิงประจักษ์ เป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานอื่น มีอาคารสถานที่มั่นคง สามารถใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนได้เต็มศักยภาพ เหมาะสมกับวัย สะดวก ปลอดภัย และมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนได้รับการสนับสนุนอย่างเข้มแข็ง จากผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น

1.2 คุณภาพการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีการสร้างความเข้มแข็งในทางวิชาการ มีการเรียนรู้ที่มั่นคงถาวร มีการบริหารจัดการหลักสูตรและงานวิชาการที่ดี

1.3 คุณภาพนักเรียน หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านทักษะ

กระบวนการคิด ด้านทักษะการทำงาน และด้านสุขภาพและสุนทรียภาพ เพื่อเตรียมพร้อมในการอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

1.4 คุณภาพครูและบุคลากร หมายถึง ครูและบุคลากรของโรงเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัยในการทำงาน และมีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน

2. ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศ หมายถึง องค์ประกอบทางการบริหารที่นำมาใช้เพื่อทำให้การบริหารโรงเรียน เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อความเป็นเลิศของ ซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร กลยุทธ์องค์การ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการกระบวนการ โดยมีรายละเอียดแต่ละปัจจัย ดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่ชี้แนะ ส่งเสริม สนับสนุน และโน้มน้าวใจครูและบุคลากรให้เกิดความตระหนักในการรวมพลังและประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการ สร้างเสริมบรรยากาศองค์การที่มุ่งความสำเร็จ สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ดีแก่ครูและนักเรียน และสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูและนักเรียนที่มีความก้าวหน้าหรือประสบความสำเร็จ สามารถวัดได้จากการแสดงออกของผู้บริหารในตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน การจัดบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ การนิเทศและประเมินผลด้านการเรียนการสอน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการใช้หลักสูตร และการบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ เกิดการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่ต้องการ

2.1.2 การจัดบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารในการสร้างแรงจูงใจและสร้างเสริมบรรยากาศองค์การที่มุ่งความสำเร็จ โดยการพัฒนาระบบของโรงเรียนที่ทำให้ทั้งครูและนักเรียนมีความเข้าใจใส่ต่อการทำงานหนักและต่อความสำเร็จทางวิชาการ สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ดีแก่ครู

และนักเรียน และและสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูและนักเรียนที่มีความก้าวหน้าหรือประสบผลสำเร็จ

2.1.3 การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารในการส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอน ร่วมกันกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนในทางวิชาการและความคาดหวังทางการศึกษาที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียนทุกคน ส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนและการวิจัยทางการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ประเมินและตรวจสอบความก้าวหน้าของครู ตลอดจนเทียบเคียงคุณภาพกับสถานศึกษาอื่น เพื่อพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ

2.1.4 การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารในการกำหนดนโยบาย และแผนการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้และเป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด โดยใช้รูปแบบการนิเทศที่หลากหลายทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการให้ผลย้อนกลับแก่ครูเพื่อเป็นข้อมูลให้ครูนำสู่การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่วางไว้

2.2 กลยุทธ์องค์การ หมายถึง แผนงานสำคัญที่องค์การกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบรรลุเป้าหมายหลักขององค์การ โดยใช้กระบวนการอย่างรอบคอบ ชาญฉลาด มีลักษณะเป็นขั้นตอน มีความยืดหยุ่น พลิกแพลงได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การกำหนดแผนกลยุทธ์ หมายถึง กรกระบวนการในการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายขององค์การที่ต้องการจะให้เป็นไปได้ในอนาคต โดยมีกระบวนการดำเนินงาน คือ การศึกษาสภาพของหน่วยงาน ด้วยการตรวจสอบและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในขององค์การ การกำหนดทิศทางของหน่วยงาน โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หลัก และการกำหนดกลยุทธ์ แล้วนำมาจัดทำเป็นกลยุทธ์ในระดับต่าง ๆ รวมทั้งประเมินและคัดเลือกว่ากลยุทธ์ใดที่มีความเหมาะสมกับหน่วยงานมากที่สุดที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จตามทิศทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.2.2 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ หมายถึง การนำกลยุทธ์ที่ได้กำหนดไว้ไปสู่แผนการดำเนินงาน กำหนดรายละเอียดด้านต่าง ๆ เช่น ด้านงบประมาณ และวิธีดำเนินงานอย่างชัดเจน จัดเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยแต่งตั้ง

คณะทำงาน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ และสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน โดยกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานตามกลยุทธ์อย่างชัดเจน จัดเตรียมข้อมูลที่ต้อง เป็นปัจจุบัน และครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษา ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมระดมความคิดในการดำเนินงานตามกลยุทธ์ของสถานศึกษา และปฏิบัติตามกลยุทธ์ของสถานศึกษาที่วางไว้ตามปฏิทินปฏิบัติงาน

2.2.3 การติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ หมายถึง การติดตาม ตรวจสอบ และประเมิน ผลที่เกิดขึ้นจากการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ โดยเปรียบเทียบผลที่ได้จากการปฏิบัติจริงกับเกณฑ์มาตรฐาน และนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนากลยุทธ์ต่อไป

2.3 การจัดการกระบวนการ หมายถึง การกำหนดกลไกสำคัญในการปฏิบัติงาน โดยการบูรณาการส่วนประกอบที่มีความสัมพันธ์กันในระบบงานเข้าด้วยกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ตลอดจนมีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว ยืดหยุ่นและตอบสนองทันต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลง ได้แก่ การจัดโครงสร้างองค์การ การมุ่งเน้นบุคลากร การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการสนับสนุนทรัพยากร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 การจัดโครงสร้างองค์การ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการจัดระบบในองค์การ โดยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกฎระเบียบ งาน และอำนาจ ที่สะท้อนให้เห็นการแบ่งงานวิธีประสานงานและควบคุมงานที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนหรือกลุ่มคน และทรัพยากรเข้าด้วยกัน เพื่อทำงานร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายขององค์การ

2.3.2 การมุ่งเน้นบุคลากร หมายถึง การให้ความสำคัญและการสร้างความผูกพันกับบุคลากร เพื่อให้บุคลากรมีความมุ่งมั่น มีความพึงพอใจ มีการพัฒนา และมีความสุขในการทำงาน ด้วยการนำระบบและวิธีการต่าง ๆ มาใช้เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มความสามารถ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนความสำเร็จของผู้เรียนและผลการดำเนินงานที่ดีของโรงเรียน

2.3.3 การบริหารการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการจัดการกับเหตุการณ์ทั้งภายในและภายนอกขององค์การ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเหมาะสม และสนับสนุนให้เกิดการปรับตัวและการยอมรับ พร้อมทั้งสร้างศักยภาพใหม่ๆ เพื่อรองรับให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งจะช่วยให้องค์การดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว สามารถอยู่รอดและเจริญก้าวหน้า บรรลุวัตถุประสงค์ตามต้องการ

2.3.4 การสนับสนุนทรัพยากร หมายถึง ความสามารถของผู้บริหาร ในการจัดหาหรือจัดการทรัพยากรที่สนับสนุนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการ ของบุคลากรและนักเรียน โดยมีการกำหนดนโยบายและแผนงานของสถานศึกษาเพื่อกำหนด ทรัพยากรที่จะต้องใช้ การแสวงหาทรัพยากร การจัดสรรทรัพยากร การควบคุมดูแลการใช้ ทรัพยากรให้ตรงตามเงื่อนไข และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา การประเมินการใช้ ทรัพยากร และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2.4 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการอย่างมีขั้นตอนหรือ การใช้วิธีการที่มีระบบช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ สร้างความเข้าใจ สร้างองค์ ความรู้ และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถ และศักยภาพตามความมุ่งหวัง ประกอบด้วย การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการความรู้ของครู และการวัดและ ประเมินผล วัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง พฤติกรรมของครูที่มีการจัด การเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ สามารถสร้างความรู้ด้วย ตนเอง มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สื่อ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ผู้เรียนทุกคนได้มีบทบาทในการ ทำงาน และเรียนรู้ร่วมกันกับคนอื่น บรรยากาศในการเรียนเป็นแบบร่วมมือ ที่เอื้อให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างมีความสุขและเต็มตามศักยภาพ โดยครูทำหน้าที่ช่วยเหลือให้กำลังใจ และ อำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.4.2 การจัดการความรู้ของครู หมายถึง กระบวนการที่ครูแสวงหา ค้นคว้ารวบรวม และสร้างความรู้ แล้วนำมาจัดระบบ สร้างวิธีการเข้าถึงได้โดยง่าย มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปรับปรุงความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้ได้ความรู้ ที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัด กระบวนการเรียนรู้

2.4.3 การวัดและประเมินผล หมายถึง พฤติกรรมของครูในการเก็บ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอน อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยวิธีการและเครื่องมือการประเมินที่หลากหลาย เพื่อใช้ผล การประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงถึงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จ ทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา และเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

3. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ในปีการศึกษา 2559